

Jumalateenistus Nõos N, 09.05.24 kell 18.00, Taevaminemispüha

Lektsioonid: Ap 1:1–11; Lk 24:46–53

Pihikõne: Ps 90:8

Jutlus: Js 33:5–6

Laulud: 124 (1-4); 269 (1–3, 4); 123 (1-3); 121 (1–2)

Issand on kõrge, sest ta elab kõrgel, tema täidab Siioni õiguse ja õiglusega. Tema on su aegade tagatis, abi küllus, tarkus ja tunnetus; Issanda kartus – see on Siioni rikkus.

Interneti andmeil on tänane Kristuse taevaminemise püha riiklik püha Austrias, Belgias, Taanis, Soomes, Prantsusmaal, Saksamaal, Islandis, Liechtensteinis, Luksemburgis, Hollandis, Norras, Rootsis ja Šveitsis – kui nimetada ainult Euroopa riike.

Eestis mitte. Miks? Kas ehk sellepärast, et Eesti hoiab kinni oma põhiseadusest, mille kohaselt riigikirikut pole. Ja eesti rahvausundis, mida võiks siis riiklikul tasandil kiriku asemel eestlaste vaimsete pürgimuste puhul arvestada, pole taevas mitte millegi poolest erilisem koht kui maa. Rahvausundis ei lähe surnu sugugi mitte taevasse, vaid hoopis surnuteriiki, toonelasse teiste kalmuliste juurde. Ja surnuteriiki me ju taevas olevana ei kujutle.

Ja kui vaatame nt „Eesti keele seletava sõnaraamatut“, siis on sõna „taevas“ juurde kirjutatud: „uskumustes ainu- või ülijumala asupaik“. Ent Eesti rahvausundis pole mingit ainu- või ülijumalat. Lauluisa Kreutzwald andis küll Kirde-Eesti alal tuntud majahaldjas Ukule tuult, vihma ja müristamist valitsenud jumala staatuse, kes asus tõepoolest taevas. Kuid siin on näha juba ilmseid kristluse mõjusid.

Ühesõnaga, taevaminemispüha pole eestlaste jaoks nii tähtis kui indoeurooplaste jaoks, kes elavad enamikus ülalnimetatud taevaminemispüha riigipühana tähistavatest riikidest. Erandiks on küll Soome, kuid võib-olla seetõttu, et sealne kristlik kirik on saanud vabalt tegutseda ka siis, kui see Eestis nõukogude okupatsiooni ajal pärsitud oli.

Aga ometi on ristiusk eestlasi nii palju mõjutanud, et 40 päeva möödumist lähedase surmast soovetakse üpris tihti tähistada. Näib, et see komme on meile tulnud õigeusust ja vahendatud õigeusklike setude kaudu ka muile eestlastele.

See surmajärgse 40. päeva tähistamine on aga väga tihedalt seotud tänase taevaminemispühaga. Sest nagu teada ja ka täna altarist loetud sai, ilmus Jeesus pärast surnuist ülestõusmist just 40 päeva jooksul jüngritele ja läks siis taevasse.

Ent kus see taevas asub? Me tunnistame igal jumalateenistusel oma usku mh sõnadega, et Jeesus Kristus on „üles läinud taeva, istub Jumala, oma kõigeväelise Isa paremal käel“. Ja tänases kirjakohtas öeldakse, et Issand, kelle juurde Kristus läks – niisiis oma Isa juurde –, „on kõrge, sest ta elab kõrgel“. Niisiis näib keelekasutuse kohaselt taevas asuvat kusagil ülevalpool, seal kus näeme taevavõlvi ja pilvi.

Ometi pole selline ruumiline kujutus taevast vastavuses Looja Jumala kõikvõimsusega. Õppisin Tartu Ülikoolis dogmatikat Cambridge'i ülikoolis teoloogiadoktori kraadi kaitsnud Alar Laatsi juures. Ja tema arvates on kõik teoloogid, kes otsivad taevast ruumis, eksiteel. Sest Piiblis pole taevast mõistetud ruumiliselt. Taevas on see koht, kus Jumal valitseb, ükskõik, kus ta ka ei asuks. Seega võrdub taevas Jumala riigiga. Ristiusu jaoks on Jumal Issand kogu loodu üle ja kogu loodu sees. Jumal ei valitse mitte ainult meie peade kohal, vaid nt ka põrgus, surmavallas, mida traditsiooniliselt kujutletakse meist allpool olevat.

Ja siiski on Jumala asupaiga sümboliks saanud just taevas, mis asub meie pea kohal. Ehk sellepärast, arvab dr Laats, et taevas on läbipaistev ja kujutletav Jumala auhiilguse vastupeegeldusena.

Selliselt arutledes võib jõuda ka n-õ negatiivsele järeldusele: et taevas pole seal, kus Jumal on kaugel. Kui kosmonaudid viibivad kosmoses, ent neil puudub usk Jumalasse, on nad taevast kaugemal kui kaevur, kes asub võib olla sügaval maa all, ent on usklik.

Ja samuti võib jõuda järeldusele, et inimesel, kui ta usub Jumalasse, on juba eluajal võimalik olla

natuke taevas – ehk Jumalale lähedal. Enamgi veel. Jeesus ütleb ju Lk 17:21: „ennäe, Jumala riik on teie seas!“ Ta mõtleb sellega seda, et Tema, Jumala Poeg, liigub inimeste juures. Ja nende juures, kes Temasse usuvad, on koos Kristusega ühtlasi ka taevas.

Või kui tõlkida Jeesuse eelmainitud väite „ennäe, Jumala riik on teie seas!“ kreeka keeles kirjutatud sõnu „Jumala riik on teie sees“, mida võimaldab kreeka sõna *entós*, siis võib ju ka öelda, et uskliku inimese sees on taevas. Õigemini – tema sees on tükike taevast. Sest inimene on lihalik olend, kelle sees ei saa olla taevast liiga palju.

Ent usutee, mis meil kristlastena jalge all on, ongi ehk mõeldud selleks, et meie patune loomus asenduks järk-järgult taevaga. Ütleb ju apostel Paulus Kl 1:16 Issanda kohta: „kõik on loodud tema läbi ja tema poole.“

Kuidas aga saab taevas olla meie sees? Vastus on väga lihtne: meie sees on Püha Vaim. Tema aitab meil liikuda taeva poole ja taevast enda sees mahutada. Ja ärgem unustagem, et Püha Vaim on meie juures just selletõttu, et Jeesus taevasse läks. Jeesus ütleb Jh 16:7: „Kuid ma ütlen teile tõtt: teile on parem, et ma lahkun, sest kui ma ei lahkuks, ei tuleks Lohutaja teie juurde, aga kui ma ära lähen, siis ma saadan tema teie juurde.“

Ka tänast prohvetisõna saab tõlgendada selles valguses. Jesaja ütleb: Issand „täidab Siioni õiguse ja õiglusega“. (Siion on siin uskliku rahva võrdkuju. Mitte ainult uskliku Iisraeli, vaid ka kristlaste võrdkuju.) Me elame maailmas, kus ei saa läbi õiguse ja õigluse. Ent kui me otsime õigust kohtutest ja inimlikust õigusemõistmisest, siis pole see tee taeva poole või taeva kandmine endas. Õigus ja õiglus, mis annab meile tunda taevast, tuleb ainult Issandalt. Vaid Püha Vaim lubab meil olla õiged ja õiglased.

Jesaja ütleb ka: Issand „on su aegade tagatis, abi küllus, tarkus ja tunnetus“. Täna Euroopa päeval võiksime öelda, et tuleviku tagatis pole viimselt mitte Euroopa Liidu säilitamine, isegi mitte Euroopa maksmapanemine sõjas Venemaaga – ehkki me inimlikult seda kõik väga loodame –, vaid taeva endasse ammutamine Püha Vaimu läbi.

Sest abi ei tule viimselt mitte kaitsevält või sõjaväelt ega kaitsekulutuste suurendamisest ega kaitseväge harjutusväljakute laiendamisest Eestis, vaid Pühalt Vaimult, kes annab meisse taeva ehk Issanda ligiolu.

Tarkus ei tule mitte ülikoolilt, keda valitakse juhtima võimalikult hea rektor, vaid Pühalt Vaimult, kes annab meisse taeva.

Tunnetus ei tule mitte eneseabi kursustelt ega horoskoopide uurimisest, vaid Pühalt Vaimult, kes viib meid kokku taevaga.

Ja lõpuks ütleb prohvet: „Issanda kartus – see on Siioni rikkus.“ Me pole rikkad siis, kui meil on palju raha, vallas- ja kinnisvara. Vaid me oleme rikkad siis, kui me kardame Issandat. Sest Issanda kartus aitab meil hoiduda patust. Patu arvelt aga suureneb meis ruum taevale, mida annab meie sisse Püha Vaim.

Ja lõpetuseks. Vanadel maalidel kujutatakse Jeesuse taevaminekut ikka nii, et Jeesus tõuseb otse taevasse ja jüngrid jäävad talle alt üles vaatama. Suudan seda ise ette kujutada, olles külastanud seda kaljut Õlimäel Jeruusalemma lähistel, kust Jeesus taevasse tõusis. Eelpool kõnelesime, et meie tee taeva on järkjärguline – kas siis taeva poole liikudes või meie sisemuse taevaga täitudes. See tee kulgeb läbi kahtluste ja maiste võitluste, milles tuleb abi otsida inimlikust haridusest, eneseabist ja haridussüsteemist. See kõik on selletõttu, et Jeesus oli patuta ja meie patused ning me ei saa minna taeva otse, nagu läks tema.

Kuid ükskord saame ka meie Issandale vastu minna samal viisil nagu Jeesus – täiesti otse ja vertikaalselt. Ütleb ju apostel Pauluski meile julgustuseks Issanda taastulekust 1Ts 4:16-18: „sest Issand ise tuleb sõjahüüu, peaingli hääle ja Jumala pasuna saatel alla taevast ning esmalt tõusevad üles surnud, kes on läinud magama Kristuses, pärast kistakse meid, kes me oleme üle jäänud elama, ühtviisi koos nendega pilvedes üles õhku Issandale vastu, ja nõnda me saame alati olla koos Issandaga. Julgustage siis üksteist nende sõnadega!“

Julgustagem siis tõepoolest üksteist nende sõnadega täna kallil taevaminemispühal!

Aamen.